

Ribe Katedralskoles historie

13. juni 1145 er Ribe katedralskoles officielle fødselsdag. Da nævnes den første gang, i biskop Elias' brev om skolens overdragelse til domkapitlet; i virkeligheden er skolen nok endnu ældre, men datoen knytter smukt skolen sammen med opførelsen af domkirken, der iflg. vore kilder påbegyndtes i 1134. Den første rektor (scholasticus) vi kender navnet på er fra ca. 1162 - han hed Bonifacius.

Første gang vi finder skolens egentlige indhold: disciplene, omtalt, er i et gavebrev af 1278, hvori bestemmes, at dele af indtægten fra Darum sognekald skal komme fattige skoledrenge (scholares) til gode. Hidindtil havde disciplene i høj grad måttet sætte deres lid til almisse og almen godgørenhed, hvoraf de skulle aflevere halvdelen til skolens rektor i skolepenge! Op gennem Middelalderen møder vi adskillige lignende gavebreve til disciplenes tarv, størst og smukkest i intentionen vel biskop Christierns storslåede donation af 1298, da han grundlagde Puggård. Puggård (måske af poge-gård, fattige skole-poges hjem) er idag betegnelsen for den smukke kamtakkede renæssancebygning i den nuværende skole, som dog er ca. 150 år yngre end biskop Christierns gavebrev. Det er sandsynligt, at den er bygget for de rige midler, som biskoppen stillede til rådighed for sin institution, men mindre sandsynligt, at den har været anvendt som kollegium for fattige skolepoge - snarere som (æres)bolig for den kannik der administrerede gaven! Hvor de tyve fattige disciple, som gaven

fortsætter op gennem det 17. årh. Det er først Svenskekrigene 1657-60 der medfører katastrofen, såvel for byen som for skolen. Byen brandskattedes og plyndredes i flere omgange og noget lignende overgik skolen. Den svenske general Torsteson tog hvad der var tilbage af det gamle bibliotek som krigsbyttel - Først ind i det næste århundrede, under rektor Falster, skulle skolen genvinde sin gamle hæderfulde plads i kredsen af Danmarks latinske skoler.

Med god ret er Chr. Falsters skolestyre blevet kaldt skolens anden guldalder. Såvel økonomisk som åndeligt var skolen på fallittens rand, og medens biskop Thura tog sig af den økonomiske genrejsning, har Falster æren af den åndelige; det er ikke tilfældigt at disse to hædersmænds portrætter smykker sangsalen! I Falsters lange embedsperiode (han kom til skolen som konrektor i 1712 og var rektor fra 1722 til sin død 1752) fik skolen nye bygninger, nyt bibliotek og - ikke mindst væsentligt - ny åndelig kraft ved sin leders eksempel. »Chr. Falster var ikke blot en fremragende latinist og et stort pædagogisk talent, men en ungdomsvejleder af Guds nåde. Den dybeste forklaring på hans betydning som skolemand må vistnok søges i hans lyst til at meddele de unge kundskaber. At indføre dem i åndens verden var ham bestandig en kilde til den største glæde. I året 1738, da han allerede var begyndt at føle alderens tryk, fremhæver han, at trods alle forandringerne han kunne spore, var der dog ét, der var det samme hos ham, den umættelige lyst til at undervise (insatiabilis docendicupiditas)« (Denne smukke karakteristik giver Bjørn Kornerup i »Ribe Katedralskoles Historie«).

Falsters ånd prægede skolen for de næste 100 år, også under mindre betydelige rektorer. Efter 1809 blev en stor del af de mindre latinskoler i købstæderne nedlagt; kun i stiftsbyerne opretholdtes katedralskolerne. Skønt Ribe var stiftsby, kom det på tale at nedlægge skolen, men det lykkedes den ihærdige rektor Thorup at sikre et kongeligt tilsagn (det var endnu under enevælden!) om dens beståen, vel ikke mindst ved at pege på næsten 700 års ubrudt skoletradition. I takt med ændrede krav til undervisningen føltes skolens bygninger utilstrækkelige og i 1856 kunne skolen flytte til den da nyopførte bygning på rektorboligens grund i Puggårdsgade. Over hoveddøren sattes humanismens motto: Litteris et artibus - »For videnskab og kunst«.

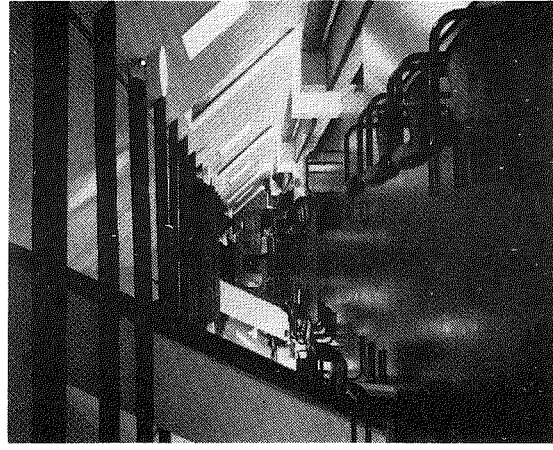
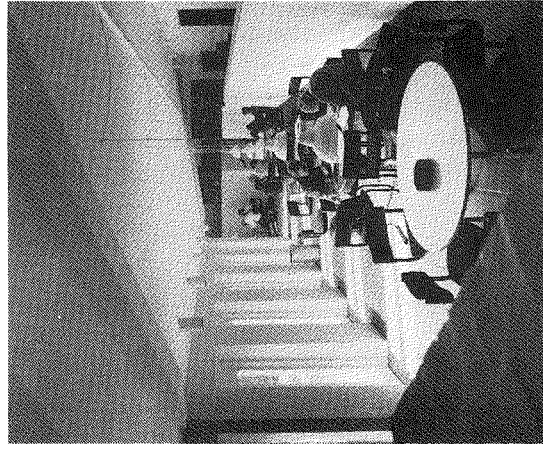
Tabet af Sønderjylland 1864 betød meget for byen Ribe, der mistede sit naturlige opland, mindre for skolen, der i de følgende år øgede sit elevtal væsentligt. »Hvad udad tabes, skal indad vindes« - de berømte ord, der tilskrives hedens opdyrker, Dalgas, - havde også gyldighed for den lærde skole. Eleverne kom fra hele stiftet, ikke blot fra oplandet; Ribe var en skoleby, hvor mange af borgerne havde latin-skoledrenge på kost og logi og levende interesserede sig for deres gøren og laden - og gale streger; somme tider nok med en hoveddrysten, som da de tovlige drenge bandt klokkeren, der skulle ringe i kirken, til rebet til klokken og gemte nøglen til indgangsdøren. Da kom hele byen på benene ved den fortsatte klokkeringning, og nøglen til kirken måtte først hentes hos stiftsprovsten, hvorefter gåden blev løst, og klokkeren med!

Skolereformen af 1903, som betød den

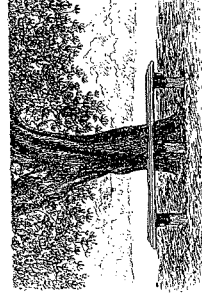
hvad der ellers regnedes for standard. Planer om en ny skolebygning fremkom; kommunen ville stille en grund til rådighed på Nørremarken; her kunne alt projekteres og anlægges efter ønsker og behov. Da viste det sig, at historien trods alt har magt: flytte

endelige løsning af århundreders bånd til kirken og indførelsen af helt nye fag i hvad der nu kaldtes »en højere almen-skole«, klarede uden vanskeligheder. I byen hed (hedder) den dog stadigvæk »æ latin-skul« og den lærde latin, lektor Bech, tillod sig et par spotske ord (på latin, naturligvis!) da Puggård, efter i næsten 350 år at have tjent som rektorbolig, blev indrettet til undervisning i - sløjd, fysik og kemi. - At bevare ved at forandre, den levende organismes mulighed for at forblive levende, gjaldt også skolen: den havde været katolsk præstesko, luthersk kirkesko, humanistisk embedsmands-skole og nu en demokratisk almensko; gennem århundreder havde den søgt at gøre fyldest efter skiftende tidsaldres idealer.

I 1945 kunne skolen fejre 800 års jubilæum under de grønne linde - i et Danmark som netop var blevet befriet. Til lejligheden opførtes for første gang Alex Garff's og Poul Schierbechs dejlige kantate, som siden ved den årlige translokation har glædet hver student, som blev dimitteret fra Ribe (navnlig når han vendte tilbage som 5-10- eller 25-års jubilat). - Gymnasieloven af 1958 og følgelovgivningen de næste mange år fik store virkninger for skolen; vigtigst var det nok, at skolen mistede de yngste årgange og efterhånden blev en ren ungdomsskole for de 16-19 årige. Til gengæld steg elevtallet i gymnasiet kolossalt i 60'erne og 70'erne, og succes'en betød, at gymnasierne rejste sig, det ene flottere end det andet, i enhver by af nogenlunde antagelig størrelse. Katedralskolens 100-årige bygning kunne nok i sammenligning hermed forekomme både forældet og lille, uden »faciliteter« i form af kantine, garderober, opholdsrum og

katedralskolen fra den indre by - aldrig! - så hellere affinde sig med evt. mangler og ufuldkommenheder. DEt var den almindelige stemning såvel blandt lærere og elever som i byen - og den sejrede. I 1977 gik gravemaskinerne i stilling omkring skolen, hvor der stadig undervistes, og efter 4 års forløb stod

Jens Vind

det gamle skolehus fornyet og forynget, og vi kan synge med kantaten:

» - dets mur var mer end sten.
Det er vort grønne fakkelblus:
Litteris et artibus«.

Biblioteket

Ribe Katedralskoles bibliotek går tilbage til 1720. I det år lykkedes det rektor Falster at skabe en - efter forholdene - anselig bogsamling, ca. 400 bd., ved gaver fra stiftets gejstlighed og byens borgere. Adskillige fornemme værker, således en del, der havde tilhørt Anders Sørensen Vedel, kom til at danne grundstammen i Falsters bibliotek og er bevaret til vor tid. Med tiden er bogsamlingen vokset (mest ved gaver, thi store midler til bogkøb har skolen aldrig rådet over) og udgør i dag ca. 35.000 bd. - eller ca. en reel-km! Heri indgår dog også Ribe Stifts-bibliotek. Dette udgjorde fra sin begyndelse omkr. 1820 en selvstændig del, men blev fra 1957 lagt sammen med skolens bibliotek under det fælles mærke BSR - Bibliotheca Scolastica Ripensis. Indtil sidste ombygning husedes biblioteket på 1. sal over sangsalen. forholdene var langt fra gode og føltes

navnlig utilfredsstillende efter at alle bøger var blevet katalogiseret (efter decimalsystemet - samme system, som folkebibliotekerne bruger). Det var derfor en stor tilfredsstillelse, at ombygningen gav mulighed for at indrette den tidligere drengegymanstik-sal til et smukt biblioteksrum, hvorved bøgerne også kunne *opstilles* efter katalogets system. - Derimod er der ikke skabt økonomisk basis, hverken for at købe alle de bøger, det var ønskeligt (endelige restaurere de gamle, skønt mange trænger hårdt) eller for at ansætte en uddannet bibliotekar. Der anskaffes (efter fagonsker) hovedsageligt fagbøger i snævrere forstand, dvs. leksika, ordbøger, opslagsværker, kort sagt bøger som ikke kan forventes anskaffet af folkebiblioteket, til hvilket vi i alle andre henseender må henvisse. Skolens lærere og elever (og stiftets præster) har ret til at låne direkte fra biblioteket. Personer uden tilknytning til skolen kan efter aftalte benytte læsesalen eller hjemlåne gennem folke-